

Т. О. Татарнікова,
здобувач, Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5470-8288>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.8.244

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ Й АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ

Т. Tatarnikova,
Applicant, National University of Civil Defence of Ukraine

PREVENTION OF CRIMES AND ADMINISTRATIVE OFFENSES AS AN INSTRUMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF INTERNAL SECURITY

У статті здійснено дослідження специфіки попередження злочинів й адміністративних правопорушень як інструмент державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки. Зокрема, визначено напрямки попередження злочинів та адміністративних правопорушень. Виокремлено шляхи вирішення завдань попередження злочинів та адміністративних правопорушень. Виділено можливі тенденції, що можуть впливати на криміногенну обстановку протягом найближчих років.

Зазначено, що, залежно від місця виникнення та розташування джерела небезпеки слід розрізняти внутрішні та зовнішні загрози, а ступінь сформованості загроз вказує на їх потенційний чи реальний характер. Класифікація загроз на такі види має виключно важливе значення для всієї системи національної безпеки, оскільки дозволяє прогнозувати, попереджати та знижувати їх вплив на різні сфери та сфери життєдіяльності.

Показано, що вирішення завдань попередження злочинів та адміністративних правопорушень передбачає: виявлення кола осіб, які з досить високим ступенем ймовірності можуть вчинити протиправні дії; постановку відповідного контингенту громадян на передбачений законодавством облік таких осіб; здійснення передбачених законом заходів щодо контролю та індивідуально-попереджувального впливу щодо особи, поставленої на профілактичний або інший облік у поліції.

Відмічено, що, виходячи з принципу варіантності прогнозування криміногенної обстановки на основі розвитку організованої злочинної діяльності, прогностична модель може включати три логіко-статистичні варіанти прогнозу: реалістичний, песимістичний та оптимістичний. Кожен із цих варіантів кількісно детермінований переважним впливом однієї з макрокримінологічних тенденцій.

Підкреслено, що, незалежно від ступеня складності траєкторії розвитку українського суспільства, узгальнені показники злочинності загалом у найближчій перспективі будуть визначатися сумарним проявом усіх трьох перерахованих макрокримінологічних тенденцій, взятих у комплексі. Конкретні ж кількісні значення злочинності — як щоквартальні, і підсумкові протягом року — визначаються переважним проявом однієї з трьох перелічених тенденцій.

The article studies the specifics of crime prevention and administrative offenses as an instrument of public administration in the field of internal security. In particular, the directions of crime prevention and administrative offenses are defined. The ways of solving of problems of crime prevention and administrative offenses are allocated. The possible tendencies that can influence the criminogenic situation in the nearest years are defines.

It is specified that, depending on the place of occurrence and location of the source of danger, it is necessary to distinguish the internal and external threats, and the degree of formation of threats indicates their potential or real nature. Classification of threats into such types is extremely important for the entire system of national security, as it allows to predict, prevent and reduce their impact on various spheres of life.

It is shown that the solution of tasks of crime prevention and administrative offenses involves: identification of the circle of persons who with a fairly high degree of probability can commit illegal actions; putting the relevant contingent of citizens on the account of such persons provided for by law; implementation of measures stipulated by law for control and individual preventive action against a person placed on preventive or other registration with the police.

It is noted that, based on the principle of variant forecasting of the criminal situation on the basis of the development of organized criminal activity, the predictive model can include three logical-statistical variants of the forecast: realistic, pessimistic and optimistic ones. Each of these variants is quantitatively determined by the predominant influence of one of the macrocriminological trends.

It is emphasized that, regardless of the degree of complexity of the trajectory of the development of Ukrainian society, generalized crime indicators in general in the near future will be determined by the total manifestation of all three listed macrocriminological trends taken in the complex. Specific quantitative values of crime — both quarterly and final ones during the year — are determined by the predominant manifestation of one of the three listed trends.

*Ключові слова: державне управління, злочини, адміністративні правопорушення, внутрішня безпека.
Key words: public administration, crimes, administrative offenses, internal security.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аналіз функціонування системи забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства в сучасних умовах з усією очевидністю показав, що своєчасне і об'єктивне виявлення загроз, їх негативного характеру і ступеня виразності допоможе визначити основні напрямки діяльності щодо їх запобігання та локалізації, а також форми, способи, засоби та методи вирішення завдань, що випливають з тієї сукупності умов і факторів, які становлять небезпеку. Вищезазначене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження змісту загроз безпеки українського суспільства показує, що більшість з них носять переважно внутрішній характер і зосереджені у внутрішньополітичній, економічній, соціальній та духовній сферах. Зовнішні загрози та геополітичне становище України опосередковано впливають на внутрішню безпеку, але не мають вирішального значення для неї та дозволяють перерозподілити певні сили та засоби держави і суспільства для вирішення першочергових внутрішніх проблем. При цьому слід звернути увагу на те, що багато вчених і практиків останніми роками приділяли увагу дослідженню питань забезпечення внутрішньої безпеки, проте шлях попередження злочинів й адміністративних правопорушень все ще потребують додаткової деталізації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою роботи є дослідження специфіки попередження злочинів й адміністративних правопорушень як інструмент державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

— визначити напрямки попередження злочинів та адміністративних правопорушень;

— виокремити шляхи вирішення завдань попередження злочинів та адміністративних правопорушень;
— виділити можливі тенденції, що можуть впливати на криміногенну обстановку протягом найближчих років.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Попередження злочинів та адміністративних правопорушень, що замишляються та готуються, провадиться поліцією у формі:

— виявлення причин та умов, що сприяють скоєнню злочинів та адміністративних правопорушень, вжиття передбачених законом заходів щодо їх нейтралізації, ослаблення дії або щодо їх усунення;

— виявлення осіб, потенційно схильних до скоєння злочину, їх реєстрації у системах профілактичного, криміналістичного та оперативного обліків, з подальшим здійсненням на них відповідного оперативно-профілактичного впливу;

— аналізу фактів злочинів та адміністративних правопорушень, що мали місце, розробки на цій основі як окремих заходів, так і комплексних планів, програм профілактики правопорушень;

— вжиття адміністративно-правових заходів, проведення оперативно-розшукових заходів, кримінально-процесуальних дій щодо припинення вчинених злочинів та адміністративних правопорушень;

— охорони на основі договорів приватної, державної, комунальної та інших форм власності [1; 3].

Вирішення завдань попередження злочинів та адміністративних правопорушень передбачає:

— по-перше, виявлення кола осіб, які з досить високим ступенем ймовірності можуть вчинити протиправні дії;

— по-друге, постановку відповідного контингенту громадян на передбачений законодавством облік таких осіб;

— по-третє, здійснення передбачених законом заходів щодо контролю та індивідуально-попереджувального впливу щодо особи, поставленої на профілактичний або інший облік у поліції [2; 4].

До джерел підвищеної небезпеки належить і автотранспорт. З метою забезпечення громадської безпеки на дорогах патрульна поліція здійснює нагляд за дорожнім рухом, приймає іспити в осіб, які претендують

отримати право на керування автотранспортними засобами, веде державний облік цих засобів, забезпечує організацію та регулювання дорожнього руху.

Залежно від місця виникнення та розташування джерела небезпеки слід розрізняти внутрішні та зовнішні загрози, а ступінь сформованості загроз вказує на їх потенційний чи реальний характер. Класифікація загроз на такі види має виключно важливе значення для всієї системи національної безпеки, оскільки дозволяє прогнозувати, попереджати та знижувати їх вплив на різні сфери та сфери життєдіяльності.

Кризовий стан економіки призвів до збільшення чисельності населення, що живе за межею бідності, розшарування суспільства за рівнем доходів, посилення соціальної напруженості, безробіття; виявився національний та регіональний сепаратизм, що супроводжується масовою міграцією та конфліктами на цьому ґрунті; руйнація єдиного правового та духовного простору поряд з непростачними помилками, допущеними на початковому етапі проведення реформ як в економічній, соціальній, політичній, правоохоронній, так і в інших сферах державної діяльності призвели до масштабної криміналізації суспільних відносин на всьому просторі України. Темпи приросту злочинів протягом останніх 10 років мають тенденцію до зростання. У злочинності відбулися якісні зміни, причому в гірший бік, вона стала більш кваліфікованою і витонченою [3; 5].

Реальний стан справ у цій сфері дозволяє зробити прогноз про те, що криміногенна ситуація в найближчі роки визначатиметься впливом трьох різнохарактерних тенденцій, кожна з яких має свою специфіку.

Перша, довгострокова, — є глобальною кримінологічною тенденцією, яка визначає обов'язкове абсолютне та відносне зростання злочинності.

Друга — це тенденція особливо різкого короткочасного зростання рівня злочинності, властивого для окремих періодів розвитку суспільства. Ця тенденція характеризує максимально зафіксоване зростання злочинності у і дозволяє передбачити варіант небажаного розвитку криміногенної обстановки, який може повторитися за несприятливих соціально-економічних умов.

Третя — "коливальна" тенденція — відображає періодичні (синусоїдальні або більш складні) відхилення рівня злочинності від лінії довгострокової тенденції. Розмах цих відхилень має зростаючий характер, причому за етапом зростання обов'язково настає спад кримінологічного спаду, тобто зниження рівня злочинності. Згаданий "коливальний" процес перебував останнім часом у фазі кримінологічного спаду [2; 4].

Питання, яка з трьох тенденцій набуде превалюючого значення у повоєнний період, цілком визначається інтенсивністю впливу факторних комплексів злочинності та умовами соціально-економічного розвитку країни.

Виходячи з принципу варіантності прогнозування криміногенної обстановки на основі розвитку організованої злочинної діяльності, прогностична модель може включати три логіко-статистичні варіанти прогнозу: реалістичний, песимістичний та оптимістичний. Кожен із цих варіантів кількісно детермінований переважним впливом однієї з макрокримінологічних тенденцій [1; 5].

Особливо слід наголосити, що незалежно від ступеня складності траєкторії розвитку українського су-

спільства, узагальнені показники злочинності загалом у найближчій перспективі будуть визначатися сумарним проявом усіх трьох перерахованих макрокримінологічних тенденцій, взятих у комплексі. Конкретні ж кількісні значення злочинності — як щоквартальні, і підсумкові протягом року — визначаються переважним проявом однієї з трьох перелічених тенденцій.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У цілому, політико-правовий аналіз діяльності органів прокуратури та сил забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства свідчить про те, що у нашій країні існує певна законодавча база у цій галузі, а також система парламентського відомчого та громадського контролю діяльності спеціальних служб; досить конкретно визначено їх повноваження, завдання й функції. Проте їхня діяльність не завжди є ефективною і потребує подальшого вдосконалення та оптимізації.

Література:

1. Гордієнко С. Г. Сутність та зміст поняття "державна безпека". Стратегічна панорама. 2003. № 2. С. 114—120.
2. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових понять. Правова інформатика. 2012. № 4 (36). С. 69—75.
3. Мюджахіт Б., Стельмах А. Сучасні аспекти формування та реалізації публічної безпеки: європейський досвід. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2023. № 5. С. 6—17.
4. Омельченко О. С. Поняття та сутність протидії розслідуванню злочинів на стадії кримінального провадження. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2013. № 1 (60). С. 96—103.
5. Остапенко О. Про сучасні правові засади протидії вчиненню адміністративних правопорушень. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки". 2017. № 876. С. 182—188.

References:

1. Hordiienko, S. H. (2023), "The essence and content of the concept of "state security", *Stratehichna panorama*, vol. 2, pp. 114—120.
 2. Korzh, I. F. (2012), "State security: methodological approaches to the system of constituent concepts", *Pravova informatyka*, vol. 4 (36), pp. 69—75.
 3. Miudzhakhit, B. & Stelmakh, A. (2023), "Modern aspects of the formation and implementation of public security: European experience", *Publichne upravlinnia: kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia*, vol. 5, pp. 6—17.
 4. Omelchenko, O. S. (2013), "Concept and essence of counteraction to the investigation of crimes at the stage of criminal proceedings", *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 1(60), pp. 96—103.
 5. Ostapenko, O. (2017), "On modern legal principles of counteraction to commission of administrative offenses", *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Seriia: "Yurydychni nauky"*, vol. 876, pp. 182—188.
- Стаття надійшла до редакції 31.03.2025 р.*